

Q. D. B. V.
DISSERTATIO PHILOSOPHICA;

DE

MORALITATE NISUS

AD

IMMORTALE NOMEN,

QUAM,

CONS. AMPL. FAC. PHIL. IN REG. ACAD. ABOENS.

AUCTOR

JOHANNES CAROLUS NYCOPENSIS,

PHILOS. MAG.

RESPONDENTE

ESAIA FELLMAN

OSTRO-BOTNIENSI,

PUBLICÆ DISQUISITIONI MODESTE SUBJICIT,

IN AUDIT. MAJ. DIE XVII APRIL MDCCLXIV.

H. A. M. C.

ABOÆ, Impressit JON. CHRISTOPH. FRENCKELL.

VIRO PLUR. REVERENDO ATQUE PRÆCLARISSIMO

D. NO NICOLAO
FELLMAN,

VICE-PASTORI & SACELLANO in Kemiträsk Meritissimo,
PARENTI OPTIMO, CARISSIMO.

Tot tantaque, *Parens Optime*, prostant Tui in me Paterni amoris indicia, ut si eadem silentio involverem, vel saltem hac occasione, publice non prædicarem, omnium & esse & iure haberer ingratiſſimus. Tu etenim, *Parens Carissime*, infantia mea, non solum curam egisti sollicitam, verum & me ad hanc Musarum sedem misisti, quo, & in præclaris artibus & bonis proficiendi moribus, optimam haberem ansam, Tu denique *Parens Indulgentissime*, ab eo, quo mihi licuit tempore, hoc frequentare Museum, omnium rerum, quæ ad bene beateque vivendum suere necessaria, abundantiam & copiam suppeditasti, adeo ut nihil amplius vel votis expetere potuerim. Verum enimvero, haud me mediocriter afficit, quod, Tuis recensendis Beneficiis, ne dicam, digne prædicandis, omnino impar sim, quodve eo, quo vellem verborum apparatus, publice meam indicare non possim Pietatem. Abs Te tamen, *Parens Carissime*, majorem in modum peto, velis pagellas hasce, quas Tibi, ut fructus impensarum Tuarum devote offero, tanquam mentis gratissima indicia, benigne excipere. Quod superest, votum meum hoc erit semper calidissimum, velit Benignissimum Numen Te *Parens Indulgentissime*, salvum sospitemque diu servare, in Reipublica, Ecclesia omniumque eorum, qui Tui sumus, emolumentum, gaudium & solatium.

PARENTIS OPTIMI

Filius obedientissimus
ESAIAS FELLMAN.

PLURIMUM REVER. ATQUE PRÆCLARISSIMO VIRO,

D: NO MATTHIÆ
HILDEEN,

VICE-PASTORI & SACELLANO in Kemi dignissimo,
Affini honoratissimo.

PERQUAM REVERENDO atque PRÆCLARISSIMO

D: NO MAG. ZACHARIÆ
CAJANER,

Affini quovis honore prosequendo.

Dum amorem illum singularem, quo me, Affines Carissimi, nullo non tempore, complexi estis, mecum feputo, non possum non præsentem arripere occasionem, quantum in aere sum *Vestro*, publice testificandi. Ignoscatis itaque, Affines Carissimi, quod *Nomina Vestra honoratissima*, huic Dissertationi, quam mihi defendendam suscepi, præfigere ausus sim, & serena accipiatis fronte, humillime rogo, munusculum hoc chartaceum, quod *Vobis*, Affines Carissimi, in gratissimi animi tesseram, dicatum volo. De cetero, *DEUM Ter Optimum Maximum*, pro Vestra Vestrorumque omnigena felicitate, calidissimis sollicitare precibus, nunquam desistam. Quoad vixero, ero

NOMINUM VESTRORUM

Cultor observantissimus
ESAJAS FELLMAN.

Quod quidem ni ita se haberet, ut ani-
mi immortales essent, haud optimi cujusque
animus maxime ad immortalitatis gloriam
niteretur.

CICERO.

NOMINUM VESTRORUM

ESAJAS BELLMAN

S. I.

Naturali quodam instinctu ita omnes ducimur ad quærendam felicitatem, quæ in voluptate orta ex boni fruitione consistit, ut in maxima, quæ existit hominum multitudine, nullus facile reperitur, qui commodam eamque diuturnam sibi vitam non vehementer exoptet. Quum vero de immortalitate nemo mortalium sibi gloriari queat, sed unicuique notissimum sit, se tandem excedere debere vita, quam ceu omnium sanctissimam, carissimam & jucundissimam suspicit & veneratur; beatum tamen se fore & satis longævum putat, modo posteritatis memoria retineatur, & nomen ejus post fata vivat, sique laude prædicentur illius facta & merita post mortem. Hinc & Illustriss. Montesquieu: *Il semble que nous augmentons notre être, lorsque nous pouvons le porter dans la mémoire des autres: c'est une nouvelle vie que nous acquérons*

Et qui nous devient aussi précieuse que celle que nous avons reçue du ciel. Unde facillimo quivis perspicit negotio, instinctui naturæ, quo in sui conservationem & felicitatem feruntur homines, primam suam originem debere desiderium famæ immortalis & gloriæ. Illud vero, quemadmodum educatio & inclinationes dominantes haud parum adficiunt; ita nec mirum, idem in diversis hominibus miras subire mutationes. In eo tamen omnes conspirant, quod nemo facile sit, qui non sibi optime cupiat, immo quod pauci, quantumcunque male egerint, de se nihilominus bene existimari nolint. Quamvis autem cura bonæ existimationis & famæ maxime sit commendanda, sedulo tamen, monente Thomasio, cavendum, ne gloriæ titillationibus nimis indulgeamus. Experientia enim edocti facti novimus, plerosque proh dolor! mortalium, in expetenda nominis immortalitate, adeo graviter desudare, ut animæ immortalitatis penitus obliti videantur, & proinde debitam eidem impendere curam, fusque deque habeant. Quod cum ita sit, operæ pretium duxi, de moralitate nifus ad immortale nomen, paucis agere, mitiorem Tuam L. B. expetens censuram.

§. II.

Antequam ad ipsum propositum progredimur, non ab re esse videtur, verbo tantum, quid per vocabulum nifus, quod in frontispicio harum meditationum habetur, intellectum velimus, indicare, ut

ut eo melius pateſcat, quis in primis præſentis erit diſquiſitionis ſcopus. Sub nomine igitur niſus, nobis non venit propenſio ſive inclinatio illa naturalis, qua homines, per phyſicam animæ ſuæ conſtitutionem, in bonum feruntur. Hicce enim appetitus, cum certum non reſpiciat bonum, ſed omnem de eo reflexivam cognitionem præcedat, phyſiceque neceſſarius ſit, moralitate prorsus deſtituitur, & proinde ad noſtrum non pertinet inſtitutum. Hinc ſtrictè loquendo dicere non convenit, deſiderium gloriæ eſſe naturale, h. e. naturæ humanæ inſitum; nam objectum deſiderii, quod naturale audit, eſt bonum in genere, non vero in ſpecie conſideratum. Fruſtra ergo quis immortale affectaret nomen, niſi id ut ſibi glorioſum duceret, & magni æſtimaret. Per niſum autem hic intelligimus ſtudium actu ſe exſerens, ad certum quoddam bonum determinatum, & cum reflexiva illius boni cognitione conjunctum. Niſus itaque ad immortale nomen nihil aliud eſſe poteſt, quam ſtudium ſibi, modo, quo facillime & tutiſſime fieri poteſt, poſteritatis memoriam comparandi, quam ceu eximium quoddam bonum vel ſummam gloriæ reſpicit.

§. III.

DEUM creando totum hoc, qua patet univerſum, manifeſtationem perfectionum ſuarum ſive gloriæ ſuæ, ceu finem absolute ultimum intendiſſe, a multis dudum præclara opera demonſtratum

est; unde etiam patet, omnia, quæ hic deprehenduntur, tam sapienter esse ordinata, ut summo huic fini vel immediate vel mediate subserviant. Quum vero Summus rerum Arbiter, æque sit Bonus ac Sapiens, non potest non pro summa qua pollet bonitate, res e se conditas purissimo complecti amore, & creaturarum in primis rationalium felicitate delectari. Jam autem homines in tantum sunt felices, in quantum DEUM actionibus suis liberis honorant, & illius voluntati convenienter, vitam suam instituunt; & contra in tantum miseri, in quantum gloriam Ejus contemptui habent. Manifestum ergo est, DEUM, quatenus gloriæ suæ est amantissimus, etiam velle, ut propriæ suæ felicitati quam maxime studeant mortales. Hinc ardens illis indidit felicitatis desiderium, quo, ad ejusmodi quærendum bonum, in cujus unione constantem & durabilem percipere possunt voluptatem, efficacissime impelluntur. Verum enimvero omnia bona finita ejus sunt indolis, ut quantocumque possideantur gradu, major tamen semper maneat possibilis copia, ideo manente repræsentatione boni absentis, manet quoque necesse inquietum illius desiderium. Est adeo in bono finito impossibilis ejusmodi perfectio, quæ voluptatem durabilem, & adquietentiam desiderii gignere potest. In Bonum itaque infinitum, cujus jucundissima possessione, sufficientissime satiari, pasci, & tranquillus reddi potest animus, tendere debent & dirigenda sunt omnia nostra desideria. O! miseri er-

go mortales, qui voluptatibus, divitiis, & honoribus nimis inhiant, & in illis omnem collocant felicitatem. Hi certe nubem, ut ajunt, pro junone amplectuntur, & eo magis sunt deplorandi, quo certius sit, illos sub ipsa horum bonorum fruitione maxima agitari inquietudine. Absit tamen, ut mortalibus, omnem rerum creatarum usum & amorem denegemus. Modum & ordinem solum in iisdem diligendis, ut sedulo servent, urgemus. Sic honoribus, vel divitiis, vel alio quocunque finito bono uti debemus, tanquam mediis ad finem illum ultimum promovendum, quem DEUS per creationem intendebat, nempe manifestationem gloriæ suæ, & proxime huic subordinatum, felicitatem propriam. Si vero aliquod horum bonorum, quis pro ultimo fine & scopo amoris sui constituerit, non tantum ordinem, quem sanctum servatumque voluit Sapiencia Divina, dum eadem bona tanquam media, summo huic subordinavit fini, pervertit, sed & insuper congenito illo felicitatis appetitu turpiter abutitur.

§. IV.

Ad gloriam captandam, turmatim quidem homines currunt, pauci tamen metam contingere valent optatam. Nec mirum, præterquam enim, quod in ipsa gloriæ notione plerumque caligent, nec rectam insistant viam, quæ ad veram perducit gloriam. Hinc fit, ut nominis sui famam, quam ceu summam gloriam suspiciunt, non una eadem-

que ratione sectentur mortales, sed quidam laudabilem virtutis tramitem ingrediuntur, alii præclara eruditionis, pietatis, fidei, magnanimitatis, vigoris & alacritatis in rebus gerendis, edendo documenta illam sibi parant, quidam iterum per malas artes sub specie honesti, eandem consequi laborant. Nisus itaque ad immortale nomen, prout triplici hac ratione, nempe *virtutibus, præclaris factis & meritis in rempublicam atque ecclesiam, vel malis denique artibus* se exserit, optime considerari & dispesci potest. Singula ergo hæc, breviter & pro modulo virium, nobis jam examinanda veniunt, quo sic patefeat, quantum pretii huic studio sit statuendum.

§. V.

Ex naturæ nostræ profundissima corruptione, quæ pravarum cupiditatum, vitiorum, scelerum & flagitiorum fœcunda est mater, vana ambitio, haud secus ac e radice furculus nascitur. Qui autem subtili hoc malo atque viro secreto infecti sunt, prout nihil magis in votis habent, quam quomodo aliis imperent, vel saltem ceteris excellentiores & præstantiores videantur, (vid. Buddei *Elem. Phil. Pract.*) immo obsequium, reverentiam, gloriam, laudemque nanciscantur; ita famæ quoque propagandæ, & celebritatis nominis consequendæ desultorio tenentur insatiabili. Quum autem vitiorum laqueis irretiti, laudabiles eminendi vias non curent, hinc varias & in honestas emergendi rationes

nes excogitant. Quidam regna & imperia sua per fraudes & bella injusta amplificant, varias gentes sub jugum redigunt, regiones vastant, urbes & vi-
cos incendio delent, eoque ipso sibi nomen immor-
tale parturos putant. Non Alexandri Magni so-
lum, & Julii Cæsaris in historia fit mentio; sed
innumera eorum exstant exempla, qui hoc modo
ad immortalitatem ascenderunt. Quidam rursus
pretiosissimis & sumtuosissimis exstruendis specta-
culis, atque splendidissimis condendis ædificiis, po-
steritati memoriam sui ingenerare satagunt. Alii
ingentes per fas & nefas corradendo divitias, ce-
lebres fieri volunt. Alii denique eruditione clari
evadere laborarunt, novas condendo sectas, & no-
vas fingendo artes, disciplinas & dogmata, quæ
vel plane sunt ridicula, vel saltem parum utilitatis
habentia. Nec prætereundum, haud paucos etjam
fuisse, qui per enormia scelera & nefanda vitia,
auram captarunt popularem. Sic Nero flagellum
illud generis humani & sentina vitiorum, quo oc-
casionem sibi pararet, immortalem sui memoriam
posteritati relinquendi, urbi Romæ incendium im-
misit. Testatur hoc ipsum Tacitus in Annalibus
Libr. XV. Cap. 40. his verbis: *Videbaturque Ne-
ro condendæ urbis novæ; & cognomento suo appellan-
dæ gloriam querere; nec non Sulpitius Severus Libr.
II. Sacr. Histor: sed opinio omnium invidiam incendii
in Principem retorquebat, credebaturque Imperator
gloriam innovandæ urbis quævisse* Sic Caligula Mon-
strum potius quam homo, aut homo non re sed
nomin-

nomine, immortalitatis aucupandæ gratia, Majestatem Divinam sibi arrogans; pro Jove salutari voluit, & ad ostendendam potentiam hanc Divinam, in subditos crudelissime sævit; immo populo Romano unum præcatus collum, quod uno abscindere potuisset ictu. Sic Herostratus, cum molestum duceret, per præclara facta ad immortalitatem pervenire, facillimam inveniens rationem, templum Dianæ Ephesinæ incendendi cepit consilium. Sic Pausanias Macedo, quo forte subito clarus evaderet, in ipso patre patriæ, execrandum commisit parricidium. Hæc & sexcenta alia ejusdem generis exempla, luculenter ostendunt, nullam fere esse stultitiam, ad quam dilabi non possunt homines, quos immoderata famæ propagandæ cupido vexat. Ut itaque DEO adversum, homini indignum, & societati humanæ perniciosum, ad orcum usque proscribendum est, hoc studium immortalitatis acquirendæ perversum. Et quid aliud præstiterunt, qui ejusmodi malas & inhonestas ingressi sunt, nomen immortale obtinendi rationes, quam ut posteritati splendida tradiderint stultitiæ, crudelitatis, & insanæ ambitionis documenta? Quo factum est, ut immortale quidem nomen sint consecuti, sed æternis simul infamiæ maculis inquinatum. Hoc itaque respectu verissimum est, quod trito fertur proverbio: *bene vixit, qui bene latuit*; vel quod in epistolis Menalcas habetur: *år icke det då båt tre at lesva hel oland för efterverlden, än at hvar och en skulle spotta på des graf.* Scio equidem, facta

Sta Heroum etjam turpissima, a quibusdam, & præcipue illis, qui horum gesta litteris mandarunt, summis efferri laudibus, & ut præclara prædicari virtutum specimina; sed præterquam quod quivis facile deprehendat, hos rerum gestarum Scriptores, partium studio raptos fuisse; ab omni quoque rerum æquo æstimatore, qui facta illorum æqua solet pensitare lance, sæpissime atro satis depinguntur colore. Sic Alexandri Magni characterem Seneca, & Julii Cæsaris Cicero, quamvis brevi, satis tamen acuto delinearunt penicillo. Hunc *adulescentem vesanum* vocat Seneca, *cui pro virtute erat felix temeritas*; & paulo post eum appellat *a pueritia latro-nem, gentiumque vastatorem, tam hostium perniciem, quam amicorum, qui summum bonum duceret, terrori esse cunctis mortalibus; oblitus, non ferocissima tantum, sed ignavissima quoque animalia timeri ob virus malum, (a Lucano quoque prædo appellatur.)* Illius vero characterem tradit Cicero his verbis: *de-claravit id modo temeritas Cæsaris, qui omnia jura di-vina & humana pervertit, propter eum, quem sibi ipse opinionis errore finxerat, principatum.* Taceo illum, eundem alibi tyrannum vocare, atque fœdissimi & teterrimi parricidii patriæ reum pronuntiare.

§. VI.

Rara admodum sunt exempla eorum, qui propter virtutes, immortale nomen obtinuerunt, in primis si cum illorum numero comparentur, qui

ob malas artes immortalem posteritatis memoriam
 conseruarunt. Ratio forte vel hæc erit, quod pau-
 ci quoque fuerint, qui veræ & non fucatæ virtu-
 ti indefessam navarunt operam, laureæ enim non
 veniunt dormientibus, nec palmæ otiosis; vel et-
 jam communi fere mortalium forti est adscribenda;
 fit enim nescio quomodo, ut pauci aliorum præ-
 stantiam & virtutem, æquo ferre possint animo,
 sed potius limis & invidis eam intueantur oculis.
 Quoquo modo autem se illud habeat, manet ta-
 men firmum, *nullam possessionem, nullam vim auri
 vel argenti pluris quàm virtutem esse aestimandam.* Hæc
 enim efficit, ut homines officia, quæ ipsis jure vel
 divino vel humano observanda incumbunt, non
 minus solícite quam libenti observent animo, im-
 mo singulari prosequantur dexteritate. Hæc ala-
 crem gignit animum, in periculis laboribusque tam
 adeundis quam perferendis. Hæc constantiam in
 secundis, & tolerantiam in adversis parit, adeo ut
 quævis mala, quæ vel mutare, vel impedire non
 licet, magno ferre possimus animo, & volentes se-
 qui, quo nos cunque Divina duxerit providentia.
 Hæc vitia dispellit, malas infringit consuetudines,
 appetitus moderat, & affectus coërcet. Hæc cul-
 tores suos suavissima perfundit voluptate, verbo;
 hæc hominem reddit DEO carum, aliis ter gratum
 & patriæ utilissimum. Nihil itaque virtute excel-
 lentius, nihil homine dignius illius studio indefes-
 so. Quamvis vero *nulla sit gens tam fera, nemo o-*
mnium tam immanis, cujus mentem non aliqua imbue-
rit

rit virtutis opinio, naturæ quippe auctor, quædam virtutum semina velut igniculos nobis inseruit; non tamen omnes eandem sibi illius formarunt notionem, sed in virtutibus vitisquæ æstimandis, mirum in modum discrepant, adeo ut pro ratione temporum, locorum & hominum, virtutes sæpissime vitiorum fortiantur nomina, & vicissim. Hinc quod olim gravitas erat Spartæ, teste Holbergio, Athenis ducebatur fastus, quod decus erat Græcis dedecus Aufoniis, quod hic furor & rabies habebatur, illic pro heroica virtute censebatur. Hinc quoque perversa illa pullulat sententia, qua plurimi sibi blandiuntur, virtutibus se esse instructos, statim ac actiones quasdam externe honestas edere possunt, etiamsi minus honesto factæ sint proposito. Verum enimvero, sicut nulla actio perfecte est bona, nisi & materialiter & formaliter legi conveniat, h. e. ut non solum normæ debitæ congruat, sed & eo animo & sine fuerit facta, quem lex exigit; ita nec omne propositum vel studium actiones legi convenienter componendi, pro vera & perfecta virtute est habendum, sed illud duntaxat, quod iusto determinatum est motivo, & ad legitimum tendit finem, quodve ideo serium & constans existit. Quo vero altius ascendit sol, eo latius spargit radios, quo ergo nobilius est motivum, eo & uberiores & puriores excitat virtutes. Cum itaque motivum ex sua ipsius perfectione desumptum, infimum teneat honestatis gradum, nullamque externam habeat obligandi vim, manife-

stum est virtutem inde ortam, quæ alioquin naturalis audit, nec rectitudinem, quam lex exigit, habere, nec Bono Viro dignam esse. Potest præter ea hæc virtus ab Atheo etiam proficisci, nullam enim involvit cognitionem DEI, nec ad plura erga alios præstanda officia instigat, quam quæ propriæ perfectioni & felicitati conducunt. Qui igitur hac instructus est, patriam amore quidem prosequi potest, sed quatenus ibi felicitatem temporalem commodius quam extra illam obtinet. Adeoque bonus aliquo modo esse potest civis, quamvis non sit vere virtuosus, sive Bonus Vir, sive ejusmodi, quem Galli *l' homme de bien* dicunt. Hic enim non modo se a DEO, qua essentiam & existentiam dependere, sed etiam Eidem ideo summum & illimitatum in se jus competere, certo certius novit. Hinc non pro suo arbitrio, sed ad Summi Conditoris voluntatem, actiones suas liberas instituere laborat. Sicut enim perspectum habet, DEO nihil magis placere, quam quod perfectionibus Eius congruit; ita & hisce conformiter, actiones suas dirigere satagit, & proinde earum motiva ex illis desumit. Quatenus vero ipsum studium atque conatus est quoque actio, ad liberas actiones referenda, eatenus & illius motivum ex voluntate derivat divina. Jam voluntas divina per rectam rationem homini patefacta, est lex naturæ, atque studium ad hanc legem componendi actiones suas liberas, est virtus. Virtuti itaque studet Vir Bonus non aliam ob rationem, quam quia id exigit voluntas.

luntas divina, & quia eo ipso sibi injunctum officium absolvit. Quod dum agit, non potest non summa adfici lætitia; quo tandem efficitur, ut non minori cum voluptate, quam dexteritate legis præscripto actiones suas attemperare pergat. Hinc non spe proprii commodi, vel metu pœnarum, multo minus laudis honorisque assequendi gratia, virtuti dat operam. Quadrat ergo in eum, quod de Catone refert Sallustius: *non vult videri sed esse bonus.* Et ideo præclare quoque Socrates, teste Cicerone, *hanc viam ad gloriam proximam & quasi compendiarium, dicebat esse, si quis id ageret, ut qualis haberi vellet, talis esset.* Tu recte vivis ait Horatius, *si curas esse quod audis.* Et hinc etiam egregie Auctor quidam Danicus: *En som ingen lyst har til at gjøre andre godt uden for at blifve betalt, eller roest derfor, er lige saa lidt dygdig mand, som den der icke lader af at stiele uden af frygt for galgen.* Quamvis autem gloria Boni Viri & veræ virtutis alumni, nullis laudibus crescat, nec ullius vituperatione minuatur, nemo tamen existimet, illum omni famæ bonæque existimationis sensu & cura destitui. Quemadmodum enim *negligere quid de se quisque sentiat, fatente Cicerone, non solum arrogantis est, sed etiam omnino dissoluti;* ita de eo maxime est sollicitus, ut opinionem Boni Viri, & nomen digni reipublicæ membri, luculentissima suæ virtutis, suæ dexteritatis in rebus gerendis, suæ fidei in fungendis muneribus, & suæ magnanimitatis in variis pro patria obeundis periculis, aliisque perferendis

malis, edendo specimina, mereatur & tueatur; quapropter etiam famam, per aliorum calumniam læsam, quantum fieri potest, præsertim virtutis studio, nitore suo restituit. Hinc si acciderit, ut virtutes illius, ipso inscio, laude efferantur & fama dilatentur, pro magno id quidem reputat honore, ut tamen inhonestum & ipsi virtuti e diametro repugnans ducit, motivum studii virtutis unice ex fama sumere, h. e. ideo tantum virtutem exercere, ut sibi aliorum laudem & immortalem gloriam conciliet.

§. VII.

His prælibatis, facilis erit solutio Problematis: An salva virtute, studere liceat immortalitati nominis sui? Ad omnem logomachiam evitandam, in quam tandem abeunt pleræque controversiæ, status quæstionis rite formandus erit. Sciendum itaque non esse quæstionem: an immortale nomen propter studium virtutis, quatenus comitatur virtutes, ut umbra corpus, & nobis quasi invitis sequitur, sit bonum censendum, & lege naturæ approbatum. Quivis enim vel me tacente facile deprehendit, nihil unquam vel laudabilius, vel gloriosius hac famæ immortalitate esse. Hæc namque est vera gloria, hic verus honos, ut claris viris, qui nulla ejus tenentur cupiditate, ob præclaras virtutes & magna merita, laus deferatur & detur. Hinc Cicero, *actum præclare est cum iis, inquit, quorum virtus nec oblivione eorum qui sunt, nec reticentia*

centia posterorum sepulta esse poterit. Nec ulterius quæritur: an per virtutes mereri, vel propter easdem exspectare liceat immortalem famam, ut debitum quoddam præmium. Bonus Vir ita semper se gerit, ut laudem honoremque & in vita & post mortem mereatur; nunquam vero eum in finem ut honoretur seu vanam atque sensualem inde percipiat voluptatem, actiones suscipit præclaras. Hinc proprie loquendo, aliud virtutis suæ præmium non exspectat, multo minus expetit, quam ipsam virtutem, quippe quæ sibi met ipsi optima est merces. Sed si aliorum bonam de se existimationem, sibi ut præmium quoddam exoptaret, nemo tamen cogitet, eum immortalitatis aviditate ideo flagrare, sufficit ei, si a probis tantum, & cordatis cognoscantur & adprobentur illius virtutes. Sed id quæritur: an studio virtutum nomen immortale intendere liceat? Id quod ab agente intenditur, finis dicitur; esset itaque nominis celebritas, finis hujus studii. Adeoque eo redit quæstio, ut mentem plenius exprimam: an motivum studii atque exercitii virtutum, ex immortali fama sumere, sive an pro fine hujus studii, constituere liceat splendidum immortale nomen? Præcedenti §. demonstratum jam ivimus, virtutis studium nobiliori motivo, puta ex voluntate divina desumpto determinari, & ad gloriæ divinæ manifestationem, nostri aliorumque veram utilitatem tanquam finem tendere debere, si alioquin debitam perfectionem sive rectitudinem habeat, & si præclarum posteritatisque memoria
 di-

dignum sit censendum. Manifestum itaque est, nisum, etiam hac ratione, nempe virtutum studio, ascendendi ad immortalem gloriam, nec eatenus esse approbandum, quatenus hæc ipsa gloria, pro fine & scopo constituitur actionum nostrarum ultimo, & quatenus pro motivo virtutum habetur unico. Præter ea ridiculum sane foret, & plane non cohærens, claritatem nominis consequi velle ob virtutes, & tamen iisdem non alio fine studere, quam laudis gloriæque obtinendæ causa. Nemo enim sibi blandiatur, tam cæcam esse posteritatem, ut illas virtutes præclaras prædicet, quæ ex sordido ambitionis fonte promanarunt. Deinde verissimum est, quod statuit Erasmus: *Uti sol, quo magis in alto est, hoc minores facit umbras, quo terræ propinquior hoc majores, puta mane & vesperi; ita virtus quo major est & excelsior, hoc minus videri cupit, minusque se ostentat: contra qui minus ipsa re valent, magis sese dilatant ostentatione.* Si denique gloria virtutem sequitur, fatente Seneca, etiam fugientem, haud secus ac umbra, nos vel invitos comitatur; frustra ergo erit eandem tam avidè sectari, sed satius rationique convenientius, omnem curam omneque studium virtuti unice impendere, nullo gloriæ habito respectu. Hinc Augustinus: *contemne gloriam & eris gloriosus.*

§. VIII.

Quod jam de nisu, virtutum studio ad immortalitatem nominis ascendendi, in genere dictum est, de eadem, per præclara facta & merita in Patriam,

triam, obtinenda, quoque valere jure existimaverim. Virtutes enim inter, haud infimum tenet locum, amor in Patriam, qui voluptate absolvitur, quam ex felicitate Reipublicæ, cui per pactum subjectionis innectimur, capimus, & cujus ideo commoda, pro viribus, & quavis data occasione, promovere studemus. Et quemadmodum virtutum exercitio, laudis honorisque obtinendi causa, curam impendere, Viro Bono & veræ virtutis alumno, indignum esse supra ostendimus; ita quoque Bonum Civem, cui salus publica suprema est lex, Patriæ bene cupere, solius famæ comparandæ gratia, minime decet. Sed quamdiu nomen illud honorificum tuebitur, tamdiu, partim propter obligationem, ex pacto, quo in societatem consensit Civilem, quoque se illius incolumitatem propriis anteferre commodis, obstrinxit, ortam, partim ex amore, ob plurima & maxima illa commoda atque beneficia, quæ vel antea in se contulit, vel in præsentia sibi præstat, vel in posterum quoque promittit Patria, prompto & grato animo sua absolvit officia, etiam illa, quæ juris sunt imperfecti, adeoque vi extorqueri non possunt. Hinc si insignem quandam Civitati præstare operam, Bono Civi sit integrum, benevola id agit mente, non spe lucri, nec ut vanam gloriam sive auram popularem inde captet, sed primario ut voluntati DEI, (cujus summo & illimitato imperio, æqualiter est subjectus, sive in statu Civili, sive extra eundem fuerit constitutus,) quæ omnibus officiis, cujuscunque sint generis, perfectam injicit obligationem, satisfaciat, & ut gratum atque amoris plenum animum

erga Patriam eo ipso declaret. Dum vero Bonus Civis, variis factis ad publicam augendam felicitatem accommodatis, hoc modo animum suum in Patriam benevolum ostendit, non parum omnino lætatur, si grata illa reipublicæ esse animadvertit, si vero ingrata, conscientia tamen sua nititur; hujusmodi enim motivis determinari debent, & ad hos fines dirigendæ sunt omnes Boni Civis actiones, si alioquin præclara salutari queant facta & merita, adeoque posteritatis encomio dignæ sint judicandæ. Voluntatis Divinæ de industria injeci mentionem, persuasissimum enim mihi est, absque cognitione Numinis, Ejusque cultu, sive neglecta omni religione, nec Bonum dari Civem, nec firmam, constantem & felicem esse posse Rempublicam. Religio quippe *fortissimum est vinculum; quod pectora hominum connectit, dissociata reipublicæ membra religat, malisque ejusdem vulneribus medelam adfert.* Non equidem me fugit, quosdam fuisse, qui Atheismum reipublicæ minime perniciosum esse defenderunt, inter quos in primis Baelius ingeniosissimis hoc demonstrare conatus est argumentis, simul contendens, Atheos, perditissimis licet imbutos opinionibus, honestam tamen transigere posse vitam. Sed hujus aliorumque Atheismi fautorum objectionibus, responsionis loco, opponere placet hæc Buddei verba: (Isag. Hist. Theol. Libr. post. Cap. IV. §. 12) *Tolle DEUM, Tolle Jus Naturæ, obligatio ad obediendum imperantibus, ad leges eorum custodiendas, ad servanda pacta, corrui. Hæc omnis justitiæ, omnis securitatis publicæ fulcra cum impostores illi evertant, justitiæ nihilo secius, charitatis, omnisque virtutis cultores videri volunt.* Si vero
Boni

Bonî Civis præclara facta & merita in Patriam, ut pignora & signa grati animi non essent consideranda ut beneficia tamen conspici & possunt & debent. Jam vero quatenus *beneficium*, teste Seneca, non in eo quod fit aut datur consistit, sed in ipso dantis, aut facientis animo, a quo forma datur rebus; eatenus nec omnia Civium merita in Patriam, æque magna sunt habenda vel statim ac edita fuerint, pro præclaris prædicanda; sed tum demum, quando non ex factu sive opinione meriti, sed ex vero & sincero amore in Patriam, promanarunt. Quadrat ergo, in ejusmodi facta, quod de beneficiis dicit Cicero: Lib. I:º de offic. *Ponderandum est, inquit, quo quisq; animo studio, & benevolentia fecerit. (beneficium) Multi enim faciunt multa temeritate quadam, sine judicio, vel morbo in omnes, vel repentino quodam quasi vento, impetu animi incitati; quæ beneficia æque magna non sunt habenda, atque ea, quæ judicio, considerate, constanterque delata sunt. Et alibi: Videre etiam licet, plerosq; non tam naturæ liberales, quam quadam gloria ductos, ut benefici videantur, facere multa, quæ proficisci ab ostentatione magis, quam a voluntate videntur.* Hinc pronò, ut loqui amant, fluit alveo, studium rei publicæ inserviendi factis meritisque, eum solum in finem susceptis, ut fama obtineatur immortalis, vel plane inhonestum esse, vel saltem infimum habere honestatis gradum, & ideo quoque infimum ad immortale nomen, hocce studio se exserentem, minime esse probandum. Unde facillimo quisque perspicit negotio, nos Celebritatem nominis, ob præclara ejusmodi facta & merita, quæ non tantum insignem Reipublicæ adferunt utilitatem, sed præcipue, benefico in Patriam animo sunt præstita, minime improbare; sed potius eandem haud minimi pretii facere, in primis quum non cuivis contingat, hanc adire Corinthum. Tantum quoque abest, ut studium æmulationis, virtutis, & amoris in Patriam hoc modo, vel his adductis argumentis suffocemus, ut potius omnes, ad verum & constantem, tam virtutis, quam Patriæ amorem, maxime stimulos velimus, dum virtuti & saluti

Iuti Patriæ, urgemus studendum esse, non assequendæ gloriæ
 caussa, sed quia id exigit Lex Divina, & vera nostra felicitas
 eo ipso promovetur. Optandum tamen, ut, qui aliis rationibus
 sive motivis, ad virtutem exercendam, & reipublicæ commoda
 promovenda, allici non possunt, illos gloriæ saltem cupido ti-
 tillaret. Testatur enim experientia, non paucos eorum, qui Sa-
 lutem Reipublicæ alias insuper habuere, per præmia honoris &
 gloriæ, eousque perductos fuisse, ut & opes & vitam, horum
 obtinendorum caussa, devovere haud recularint. Neque ta-
 cendum, Reipublicæ quoque magis conducere, si Cives gloriæ
 sint cupidi, quam si lucri fame regantur, illi enim laurea ple-
 rumque sunt contenti, dum hi vix mille Talentis satiantur. Ap-
 prime ergo huc faciunt verba Auctoris Danici, cujus supra
 jam usi sumus effato: „Men endskjønt de gerninger som
 „foretages alene af ære, lige saa lidt gjør en til en god
 „eller dydig mand, til det som Romerne kaldte *Vir Bonus*,
 „og som de *Francke* kalde *l' homme de bien*, som de der fo-
 „retages alene af egennytte eller frygt, saa har dog de før-
 „ste det Fortrin, at det koster Regeringen mindre at beløn-
 „ne med ære; At folk af den drift kan opofre lige saa me-
 „get som andre af *dyd*, og meget mere end de som regie-
 „res alene af egennytte og frygt og følgerig er denne Drift
 „uden at gjøre Personen bedre, *bedre* for det Almindelige;
 „De veed selv at det er just deri, at det Fortrin bestaaer,
 „som *Monarkier* kan have frem for *Republiker*, naar ære
 „vel uddeles, da en Adelsmand, som ikke havde kierlighed
 „nok til Fäderneland, for at gjøre det Tieneste omsonst,
 „tiener for Ære i et Gesantskap, alene for at kunde sige
 „naar han kommer hiem, som man forteller om en *Frank*
 „Minister: at han havde fadt sine Penge til, for at have den
 „Fornöielse at sige: *Le Roi mon maitre.*“ Sed manum de tabula.

SOLI DEO GLORIA.

